

UJRAÉBREDÉS!

A világháború és az ezt követő békekötések kegyetlen feltételei nyomán fakadt általános anyagi romlás, lassan-lassan a tudományok terére is átesapott és 1922-ben veszélybe sodorta a magyar tudományokat ápoló összes intézményeinket és társulatainkat. Ez a sors érte a Magyar Tudományos Akadémiát és vele együtt annak Hadtörténelmi Bizottságát is, amelynek működését az anyagi eszközök hiánya már 1919-ben is erősen korlátozta, amennyiben folyóiratának, a Hadtörténelmi Közleményeknek 1919—1921-i évfolyamait csak 1921-ben, egyesítetten és csupán tizennégy ívnyi terjedelemben, adhatta ki.

1922-ben a válság azzal érte el tetőpontját, hogy sem az Akadémia, sem pedig a magyar királyi honvédelmi miniszter úr nem bocsájthatott oly összegeket a Hadtörténelmi Bizottság rendelkezésére, hogy belőle a Hadtörténelmi Közleményeknek 1922. évi folyamát ki tudta volna adni. Meddő maradt mind a Tudományos Akadémiának, mind pedig a Hadtörténelmi Bizottságnak az a fáradozása, hogy társadalmi úton kísérelje meg előteremteni a bizottság működéséhez feltétlenül szükséges anyagi eszközöket. Vagyis a Hadtörténelmi Bizottság a múlt évben éppen olyan válság előtt állott, mint 1898-ban, amikor a Magyar Tudományos Akadémia III. osztálya a Hadtudományi Bizottságot, kellő anyagi eszközök hiányában, nem alakította meg újból és beszüntette a Hadtörténelmi Közlemények kiadását.

Ámde a magyar katonai irodalmat és ezzel kapcsolatosan a m. kir. honvédség tisztikarának tudományos képzését szívélyesen viselő tényezők, sarkalva tántoríthatatlan és izzó hazafias érzésük által is, nem nyugodhattak meg abban, hogy ismét megszűnjék az a folyóirat, amely 1888-tól kezdve, bár csak egyszeri megszakítással is, de huszonegy évfolyamával, a magyar haditörténelem művelése révén, gazdag tartalmával hazai történetírásunkban új irányt jelölt meg, hézagot töltött be, hozzájárult tisztikarunk tudományos képzéséhez és a szakörökön kívül a nagyközönségben is felkeltette és megnövelte a magyar haditörténelem iránti érdeklődést.

Ily gondolatok között került felszínre ismét a Hadtörténelmi Bizottság elnökének, *József királyi herceg* tábornagy Úr Ófenségének, az a már régebben felvetett életrevaló és igen szép eszméje, hogy vajjon nem volna-e célszerű és lehetséges a Magyar Tudományos Akadémia Hadtörténelmi Bizottsága által kiadott *Hadtörténelmi Közleményeknek* a m. kir. hadtörténelmi levéltár kiadta *Hadtörténelem* című folyóiratával való egyesítése, még pedig a Magyar Tudományos Akadémia védőszárnyai alatt, olyként, hogy az egyesített folyóiratok anyagi eszközeit a Magyar Tudományos Akadémia és a magyar királyi honvédelmi miniszter úr vállalva biztosítsák.

Belitska Sándor honvédelmi miniszter úr, átérezve az ügynek igen nagy fontosságát és ösztökélve hazafias érzése által is, a felvetett eszmét készségesen magáévá tette és ennek megvalósítása érdekében megtette az első lépést, különös tekintettel arra, hogy a *Hadtörténelmi Közleményeknek* kipróbált régi, Magyarország legelső történetíróiból álló írógárdája van s ennek következtében kellő tudományos tekintéllyel is rendelkezik, de az anyagi eszközök hiányában még összeszorított keretekben sem lesz képes továbbra megjelenni, továbbá, hogy a m. kir. hadtörténelmi levéltár kiadta *Hadtörténelem* című folyóirat, az anyagi eszközök birtokában is, nemcsak hogy a kezdet nagy nehézségeivel küzd, hanem hogy ma csak kis számú katonai író tud szolgálatába állítani.

Nem kis szerepet játszott az a körülmény a két folyóirat egyesítési tervénél, hogy a Magyar Tudományos Akadémia a maga tudományos tekintélyével, az eddigi és még ezután felsarjadzó és a magyar hadtörténelmet ápoló írógárdájával, segédkezet nyújtson a m. kir. hadtörténelmi levéltárnak, ennek a még csak zsenge új magyar intézménynek, amely a kezdet folytán még csak csekélyebb körre szorított tevékenységével és látókörével istápolásra és támogatásra szorul.

Egyrészt a Hadtörténelmi Bizottság elnökének, *József királyi herceg* tábornagy Úr Ófenségének magas befolyása, hathatós támogatása, de még inkább meggyőző, szívhez szóló meleg szavainak súlya, másrészt az egyesülés feltételeinek megállapítására hivatott és a magyar katonai irodalom fejlesztésének érdekeit önzetlenül támogató akadémikusok és katonák folytatta tárgyalások, 1922. végén megteremtették a két folyóirat egyesülésének feltételeit, amelyeknek révén a Magyar Tudományos Akadémia és a m. kir. hadtörténelmi levéltár egy közös és magas szűcs cél szolgálatában kezdet fogtak avégből, hogy a magyar történelem és a magyar katonai irodalom egyik legfontosabb ágazatát mind a hozzáértő polgári tudósok, mind pedig a szakavatott és tollforgatáshoz is értő katonák,

magasba szökkenő, virágaival pompázó terebélyes fává növeljék.

Érezzük, tudjuk és meg is vagyunk győződve, hogy a nemzetnek minden fia meleg köszönettel fog adózni és hálát sugárzó szemekkel fog tekinteni mindazokra, kik ezt az egyesülést bármely csekély mértékben is előmozdították és a nemzet mai súlyos viszonyai között tényezői voltak a Magyar Tudományos Akadémia Hadtörténelmi Bizottsága által kiadott Hadtörténelmi Közlemények újraébredésének.

A két folyóirat egyesülésével a magyar hadtörténelmi irodalomnak most kétségen kívül új korszaka nyílik meg, anélkül azonban, hogy a rég kitűzött nemes és fontos cél érdekében megalkotott program lényegesen megváltoznék; csak a legújabb kor hadtörténelmének nagy tömegű anyaga folytán fog tetemesen bővülni az új folyóirat.

Amikor tehát a Hadtörténelmi Közlemények életét megmentve, újra munkához látunk, minden magyar ember közreműködését és pártfogását kérjük, legyen az író, avagy a tudományok iránt pusztán érdeklődő polgár és katona.

Vezéreljen mindannyiunkat elnökünknek, *József királyi herceg* tábornagy Úr Öfensége magasan szárnyaló székfoglaló beszédének ez a szakasza:

„Mi, igen tisztelt Uraim, csepegtessük népünk, nemzetünk szívébe az újraélesztő önbizalmat, önbeesülést és öntudatosságot; álljunk neki a nagy munkának, a magyar dicsőségnek emléket állítván, úgy, hogy a háború története is egy kő legyen a sziklaszilárd alapzatban, melyre újabb ezer esztendőre fölépítjük a régi Magyarország új bástyáit!“

Pilch Jenő,

a Magy. Tud. Akad. Hadtörténelmi Bizottságának
előadója.